

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom

za celo leto 3 gld. — kr.

„ pol leta 1 „ 60 „

„ četrť leta — „ 80 „

Naročnina se pošilja
opravništvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. — Za oznanila
se plačuje od navadne
vrstice, če se natisne
enkrat, 8 kr., dvakrat
12 kr., trikrat 16 kr.,
in vsakokrat za kolek
30 kr.

Denešnja prva številka se je poslala
tudi vsem prejšnjim naročnikom, ki se še
niso oglasili. Druga številka se jim ne
pošlje več, ako se nemudoma ne oglasijo.
Kdor ne misli več lista naročiti, blagovoli
naj prvi list poslati nazaj, ker ga potrebu-
jemo za druge.

Opravništvo.

Zakaj so národi nezadovoljni?

I.

Kako rad bi „Gospodar“ brž v prvi številki
v novem letu svojim bralcem kaj veselega pove-
dal; pa žalibog, da nič veselega ne vidi, kamor
koli se ozré. Ne le da razsaja v mnogih krajih
mile domovine goveja kuga, ki bo kmetijstvu ve-
liko škode napravila, se kaže tudi druga, duševna
kuga, ki zatira vse dobro, in to je nesrečna raz-
dražba povsod, kamor človek pogleda. Zdi se
nam, kakor da ljuti sovražnik iz pekla povsod
seme nesloge, sovraštva in nezadovoljnosti seje,
ter spodkopava ljudem srečo in zadovoljnost.

Dolžnost nam je resnico povedati in tako,
kolikor mogoče, pospeševati zboljšanje zamotanih
razmer. —

Vprašamo: Kaj dela národe nezado-
voljne? Po našem prepričanju izvira splošna ne-
zadovoljnost iz trojnega vira: 1. iz pešanja vere
med ljudmi; 2. iz zatiravanja národnosti; 3. iz
pojemanja blagostanja na kmetih.

Ostanimo danas pri prvi stvari. — V gra-
škem, moravskem in drugih dež. zborih, kder je
toliko poštenih, katoliških mož med poslanci, da
zamorejo predloge staviti, so se oglasili pošteni
in zahtevali, da se sestavijo posebni odbori, ki
naj preiskujejo uzroke splošni nevarnosti,
ter nasvetujejo pomočkov, kako tatvinam, potepin-
stvu, zažiganju, roparstvu itd. v okom priti. Po-
slanci so te predloge podpirali s takimi dokazi

hudobije in popačenosti, da človeku, ki to bere,
lasje po konci stojé. In to so le nekteri in ne
najhujši izgledi. Prišli smo tako dalje, da tatovi
in roparji niso več s tem zadovoljni, kar odnesejo,
marveč pokončavajo tudi še to, kar odnesti alj
odpeljati nočejo ali ne morejo.

Tako poroča dopisnik od sv. Jurja pod Rif-
nikom v graškem „Volksbl.“, da hudobneži cele
kose režejo z žive živine, ki tako v groznih bole-
činah skrvavi in konec vzame. — Ni se torej ču-
diti, da se v državnem, kakor v deželni zborih
pošteni možje oglašajo in pripomočkov zoper javna
posilstva najti skušajo.

Preverjeni smo pa, da se kljubu vsem pri-
pomočkom javna varnost zboljšala ne bo, ker
manjka poglobitve stvari, brez ktere vse
drugo prav malo ali nič ne pomaga. Poglobitva
stvar je pa sv. vera, ker zamore le ona število
hudodelnikov zmanjšati, ljudem mir in varnost
zagotoviti.

Zgodovina hudodelstev spričuje, da jih je
zmed 100 najmanj 90 slučajev, v kterih je po-
manjkljiva verska vzreja iz ljudi hudodel-
nike napravila. Kdor se drži 10 božjih zapovedi
in iz svetih zakramentov moč krepostnega življenja
dobiva, s kratka: kdor je dober in zvest kristjan,
ne bo hudodelnik postal. Nasproti so pa capini,
lenuhi, zapravljiveci, ravsarji in tatovi iz vrste onih
zdivjanih ljudi, ki Bogu več ne služijo in v cer-
kev ne hodijo.

Bolj ko torej vera in kršansko življenje med
ljudmi peša, bolj se tudi število hudodelnikov
množi in se razdira družbinski red, ki je postav-
ljen na božje postave in obstati le zamore,
ako se božje postave in naredbe spoštujejo. Zbriši
le samo 4. božjo zapoved, in vničil si strah božji
pri otrocih in družini. Naj deželni zbori z držav-
nim vred še toliko postav zoper potepinstvo in
delapust izdajo, se putepuhi in lenuhi zdatno zmanj-
šali ne bodo. To se bo še le tačas zgodilo, ke-
dar se povrne strah božji v človeška srca. To

Denešnji list ima 1/4 pole priloge.

zamore le kat. cerkev opraviti, ki po svojih naukih in nebeških pripomočkih iz divjakov poštene, trezne, krotke ljudi dela, rod človeški vzreja in požlahtnuje. Pravo je v tem oziru res zadel naš bistrourni poslanec g. Herman, ki je v državnem zboru brez ovinkov rekel: „Država zamore le k vnenji pokoršini siliti, le dovršene čine kaznovati, ne more pa volje k dobremu vzbujati in krepiti, ne hudih nagonov, ki v človeškem srcu tiče, krotiti, ne značaje izobrazovati, nikogar v pravega človeka preobrniti, — to zamore le cerkev“.

Prvo in poglavitno vprašanje bi torej bilo: Kaj in kako početi, da se sv. vera in kršansko življenje povsod med ljudstvom zopet oživi? Za to pa dandanas postavodajalci ne vprašajo, ker se držijo ravnila, da hodi država svojo pot, ter ne pusti poleg sebe veljati druge, duhovne oblasti. Torej misli vse le na to, kako cerkvi pot zaleči do ljudstva. Liberalcem namreč, ki pri nas kakor po drugih deželah vsled umetno stvarjenih volilnih postav v politiki in postavodaji zvonec nosijo, ne mrzi nič tako, kakor sv. kat. cerkev s svojim naukom in s svojimi pravami. Torej jim je jedro vse politične modrosti, prenarediti vse dosedanje razmere tako, da se kat. cerkvi sapa zapre. Kaj jih srbi, če ljudje zdívjajo, imetek in življenje v največo nevarnost pride, vsaj oni — liberalci namreč — po mestih in gradovih živijo, kamor tatovi in roparji tako lahko ne morejo.

Liberalni poslanci pa pridno razdirati pomagajo. Na Kranjskem grajajo v dež. zboru dekana Grabrijana, ki je — javni poštenosti na korist in zvest svojemu poklicu — zasmehovalcu sv. vere in vsega kršanstva, namreč liberalnemu advokatu Spazzapanu v Vipavi, cerkveni pogreb odrekel; iz druge strani se štulijo, češ, le čakajte klerikalci, vam bomo že zasolili, ko prinese minister Stremayr „cerkvene postave“ v drž. zbor; drugi zopet in teh je največ — podpirajo brezverske časnike, ter se veselijo, če zbadajo in zasmehujejo kat. cerkev, njene naprave, papeža, škofo in duhovnike.

Če se torej krog in krog zarote delajo proti kat. cerkvi, če brezverski časniki dan na dan brez kazni z blatom ometavati smejo vse, kar je vernemu kristijanu sveto in drago, če se brezverstvo po brezštevilnih pohujšljivih izgledih in spisih *) če dalje bolj širi med ljudstvom, — če se tako godi, se pač čuditi ni, da se množijo hudobije, pošteni ljudje pa trnjajo, rekoč: Kaj bo za božjo voljo, če pojde tako naprej?

Še hujše se nam grozi, kajti „če luč svete vere ljudem ne sveti, ne ostane res več

druga kakor plamen petroleja“ — (pri nas zažiganje, ropanje, krajenje in umori) je pisal te dni list „Vatld.“ — Brezverski liberalizem je kriv vseh homatij, ker je razruval trdno podlago javnej varnosti in poštenosti: sv. vero in kršansko življenje! In boljše ne bo, dokler ne pridejo na krmilo možje, ki vse to spoznajo, in po tem spoznanji ravnaajo, naj tudi „lučnjaki“ ropočejo z „mračnjaštvom“, „klečeplaštvom“, „nazadnjaštvom“, „klerikalstvom“, „fevdalstvom“, „mežnarstvom“ in kar je še več tacih liberalnih otepavnic.

Štajerski dež. zbor. *)

V. Seja 6. decemb. 1873. Na znanje se dá mnogo peticij, med katerimi je tudi ona gg. profesorjev ptujske realne gimnazije, da bi namreč zboljšanje plače od l. 1874 naprej jim že veljalo od meseca julija 1873. — Peticije se izročé dotičnim odborom. — Dr. Heilsberg podpira svoje vprašanje do vlade, zastran vravnjanja zemljišnega davka.

Deželni komisijon — pravi med drugim — je povišal tarifo izdelano po okr. komisijonih, in ko se je zoper to od mnogih strani ugovarjalo, je šla sicer dež. komisija pri nekterih cenah nazaj, pri drugih pa ne. Tudi od osrednjega komisijona si veliko ne obéta, ker bo nemara le na to gledal, da bo tarifa z onimi drugih dežel kolikor mogoče ednaka, ugovorov pa ne utegne poslušati. Gledé na to stavi do vlade vprašanje: „Hoče li in zamore dež. predsednik na to delati, da se bo na mnoge ugovore gledé vravnjanja zemljišnega davka (tarifa čistega prihodka in razredni okraji) obdačenim na korist ozir vzel?“

Dež. predsednik odgovori, da so se reklamacije izročile odboru dež. cenilne komisije, o katerem se nadja, da bo ozir imel na reklamacije. Kar pa njega samega — predsednika — zadeva, hoče braniti v komisiji opravičene pritožbe.

Prestopi se k dnevnem redu. V odbor za popravo družinskega reda se voli 5 udov, v odbor za obdelovanje zemlje (Landescultur) 7 udov. — Predlog d. o., da se naj postava za radgonsko javno bolnišnico tako spremeni, da boše zanaprej, kakor je to pri javnih bolnišnicah sploh navada, dež. blagajnica trpela one stroške, ki se za domače bolnike poloviti ne dajo, je bil sprejet.

Potrjenih je bilo več toček proračuna za l. 1774. Pri rednih stroških za Slatino je odbil finančni odsek (poročevalec Lohninger) proračunu d. odbora 6350 gld. in dovolil le 8400 gld. Dovolil se izredni strošek s 1342 gld. za predelanje mlina v hišo za goste. Upravni stroški znašajo

*) Ravno poroča „Slovenec“ o knjižici: „vera in pamet“, katero je spisal neki mladostlovenski modrijan B. Milinski, in o kateri „Slovenec“ pravi, da se „take bedarije še niso tiskale na Slovenskem“, in da „knjižica mr-goli blasfemij“ (bogoskrunstva).

*) V kratkem poročilu 11. seje v pol. ogledu poslednje številke lansk. leta se je vrnila pomota, da je IV. red učiteljskih plač s 550 gld. odpravljen. To je sicer nasvetoval odbor, zbornica pa ni pritrdila temu.

64.546 gld.; vsi stroški torej 74.288 gld. Ker so dohodki za l. 1874 preračunani za 142.185 gld., bi ostalo čistega dobička 67.897 gld. Sprejeti so bili tudi naslednji predlogi finančnega odseka:

- a) Kar je treba vsako leto novega priskrbeti, bo sklenil d. zbor.
- b) G. Fr. Vozlu se prepusti na 3 leta kisa voda v Gaberniku za 170 gld. vsako leto, in prodajalnica v hiši štev. 8. proti letni najemnini za 500 gld. na 6 let.
- c) Končno poročilo zastran stavljenja gledišča na Slatini se naj prihodnje leto dá.

Zastran Dobernških toplic se dovoli strošek s 13.283 gld., le za inventar se dovoli 500 gld. več kakor je predlagal d. odbor. Ker so dohodki cenjeni za 31.500 gld., bi ostalo dobička za 18.217 gld. Poročilo d. odbora skazuje, da prihaja od leta do leta več gostov.

Toplice v Tobelbadu pa imajo zopet primankljeja za 502 gld. Prodaje toplic pod očitno prenizko ceno pa fin. odsek ne priporoča, marveč nasvetuje, da d. odb. skuša za večjo ceno deželno posestvo oddati.

Za izdelovanje odveze služnosti (Servitutenablösung) se dovoli 9240 gld., deželna vlada je pa dala povelje v Celje, da se stvar brž ko mogoče skonča. (Čas bi res že bil!) — Kot strošek proti goveji kugi se dovoli 2000 gld., in d. zbor priznava prizadevanje vladino, da se ubrani razširjenje kuge.

Za obdelovanje zemlje se dovoli 15.708 gld., od teh spada na dež. živinske zdravnike 6000 gld. Zastran gozdnarskih postav naj poroča dež. odbor v prihodnjem zasedanju, kakošen uspeh da so te postavbe imele. (Menda bodo ta uspeh imele, da se jih skoro nihče ne drži.)

Več drugih točkov proračuna dovoli zbornica brez ugovora po predlogih d. odbora.

Slednjič predloži dež. predsednik zdravstveno postavo za srenje, o kateri pa povemo poglobitve reči pri oni seji, v kateri je bila sprejeta.

VI. Seja 9. dec. 1873. Mariborski poslanec Reuter razvija svoje vprašanje do dež. predsednika glede dež. sodnije v Mariboru.

Mariborska srenja je v ta namen že dovolila 20.000 gld., kar je — pravi R. — res mnogo, če se pomisli, da je srenja vsled velikih stroškov za višjo realko (180.000 gld.) vedno v denarnih zadregah. Vrh tega so nekteri (Perko & Comp.) nove hiše pozidali, da bi imeli uradniki dovolj stanovanj.

Za sodnijo se je že tudi ponudila primerna hiša (Schmiedererjeva v graškem predmestju) in to po ceni, ki je sedanjim razmeram povoljna. — Na enkrat se je pa raznesel glas, da je fin. ministru dotična hiša za 20.000 gld. predraga, kar bi utegnulo vso stvar ovreči.

Iz same skrbi za blagor Dolenje-Štajerskega stavi toraj do vladinega namestnika vprašanje:

1. Hoče li vis. vlada dejanske razmere Dolenje-Štajerskega in dvojni sklep štaj. dež. zbora glede ustanovljenja dež. sodnije v Mariboru brž ko mogoče v poštev vzeti?
2. Hoče li v. vlada vsled tega pridobiti primerno hišo alj pa novo postaviti in tako ustanovljenje sodnije krepko pospeševati?

Dež. predsednik, baron Kübek, takoj odgovori: Vladi je res mar, da se napravi posebna sodnja za Dolenje-Štajersko; toda stroški so po sedanjih pogodbah previsoki. Vlada je torej dala dalje pozvedovati, kar se ravno godi. Da je pa vladi resna volja stvar dognati, kaže to, da je za l. 1874 v državni proračun že tudi postavila strošek za sodnijo v Mariboru. — Vprašalec je s tem zadovoljen.

(Popravek [amendement] „Gospodarjev“ k temu: Ko bi vlada bila izrekla, da ima ta sodnja poglobitveni namen: da se narodnim pravicam Slovencev zadovolji, bi skrb poslanca Reuterja zlata vredna bila. — Ker ne dvomimo, da se bo Mariborčanom želja izpolnila, izrekamo tudi mi svojo željo: da bi se vendar Slovenci ob nemški meji oglasili in za izločitev iz graške sodnije prosili! Kje ste narodnjaki?)

Na dnevnem redu je predlog grofa Platza, da se naj sestavi odbor sedmerih udov, ki bode preiskaval uzroke javni nevarnosti in primernih pripomočkov zoper njo nasvetoval. — Podpiral je svoj predlog prav dobro in med drugim rekel: Podložniki, ki davke plačujejo in svoje sinove armadi dajejo, imajo tudi pravico do obrambe svojega imetka in življenja. Oboje je pa dandanas v veliki nevarnosti. In da se tudi njemu, kakor poslancu Bärnfeindu od strani vlade ne bi očitalo, da le po vetru maha, našteje nekoliko hudodelstev, ki so se v najnovejšem času godile. To vse dela strah in grozo deželanom, treba je toraj misliti na pomočke zoper splošno nevarnost. Pravo je zadel omenivši, da so temu mnogo krivi premehki sodniki. Res je sicer, da neče sedanje pravosodje nič slišati o ubralnih (preventivnih) naredbah, ampak le kaznuje dovršene hudodelstva; alj to poškodovanemu prav malo pomaga, in če je bil umorjen, nič. In če obsojenec nič nima, je tudi ukaz, da ima škodo povrniti, za poškodovanega list papirja brez vrednosti. Slednjič poveda iz svojega življenja primerljaj, kateri kaže, da so nekdajni sodniki drugih misli bili kot sedanji. Ko je namreč kot sodnik službo na Štajerskem dobil in se na Dunaji s svojimi predpostavljanimi poslovil, mu reče že zamrlji, izvrsten pravdoslovec: „Zdaj se podajte sodeb sklepat. Dajte pravico vsakemu, ter pomislite, da je mehkota proti hudodelnikom o nepravem času — nezaslužena kazen za poštene ljudi.“ (Pohvala.) Seidl je hotel, da se ta predlog, ktereja je od slovenskih poslancev edini Herman podpisal, izroči

odboru za srenjske zadeve (v njem je namreč Seidl, ki bi menda bil rad svojo juridično ostroumnost nad tem predlogom nekoliko zbrusil); toda Seidlnov nasvet se odbije in sprejme Platzov.

Vladni predlog, da se postava zastran realk spremeni v tem smislu, naj se vsak učenec razun učnega jezika še dveh drugih uči, katerih eden naj bo francoski, drugega pa naj starši ali skrbniki (jerofi) odločijo, se izroči šolskemu odboru. (V njem so sami „mladi“). Dvema nemškima srenjama: Schladming in Gröbming se dovoli, da smete in sicer prva po 1 gld., druga po 2 gld. pesjega davka naložiti. Bi tudi za marsiktero slovensko srenjo nasvetovati bilo, če je v njej mnogo in nepotrebnih kužetov.

V imenu fin. odseka poroča Lohninger o sadjo- in vinorejski šoli v Mariboru. Proti nasvetom dež. odbora se je proračun le v nekaterih stvarih zvišal, v drugih pa znižal. Zvišala se je plača drugemu kmetijskemu učitelju (prvi je direktor sam) od 400 na 600 gld., vrh tega obdrži 200 gld. kot pavšal za preužitek. Tako upajo ložje najti sposobnega učitelja, katerega zdaj ni. Namesto učitelja za tvarine narodnih šol pa mislijo dobiti iz mesta pomočnega učitelja proti mesečni nagradi. Ravno tako so se povišale plače dvema vrtnarjema, dvema vinarjema in sodarjema, katerih vsak ima 500 gld. na leto. — Znižal se je strošek za kurjavo in svečavo od 400 na 160 gld., ker je dovolj drv v grajšinskem gozdu, kupljenem za šolo. Pri gospodarskih pripravah je odbitih 200 gld. za gasilnico, katero pa že imajo!! Ravno tako se je v proračun vzel strošek za sadno stiskalnico (prešo), ki jo tudi že imajo. — Drugi zneski so bili po nasvetu d. odb. potrjeni. Vseh rednih stroškov za l. 1874 je 13.424 gld. Izrednih stroškov je 6420, vseh vkup torej: 19.844 gld. Dohodki iz gospodarstva so cenjeni za 3432 gld., ostaje torej primanjkljaja 16.412 fl., ki ga trpi dež. blagajnica.

Baron Rast je tu in tam ugovarjal poročevalcu; ta pa je sicer dobro in resnično, pa nekako nasoljeno ugovore odbijal, tako da se vidi razdražba med „starimi“ in „mladimi“, katerih najmlajši je menda Rast. —

Slednjič je bil sprejet sklep po nasvetu fin. odseka, da naj skuša dež. odbor stvar tako vravnati, da se bo na tej šoli ob primernem času za goste podučevalo iz sadjo- in vinoreje in kletarstva, ter vse to praktično kazalo, da bi se v isti namen osnovali potni poduki, od vlade pa naj skuša dobiti denarne podpore za to.

Kakor je namreč poročevalec povedal, so za to prosili nekateri bližnji posestniki sami. — To je vse lepo in dobro, alj pravega vspeha vse te naprave z vinorejsko šolo vred tako dolgo imele ne bodo, dokler bo poduk izključivno nemšk.

Srenji sv. Lovrenca na muriškem polji se za popravo srenjskih cest in mostov, ki jih je poškodovala povodinja 1. jul. 1873, dovoli po nasvetu

Wanische 2000 gld. iz dež. blagajnice namesto 1600 gld., ki jih je dež. odbor nasvetoval. Srenja ima le 600 gld. premoženja in že zdaj 12% srenjske priklade, ter si sama ne more pomagati. Omenjena svota se vzame iz ostarka podpore za ceste II. reda.

Gospodarske stvari.

Tudi sadnim drevesom snaga tekne.

M. Snažnost vsaki živi stvari, tedaj tudi sadnim drevesom dobro dene. Nesnaga sadnim drevesom so pa: gosenci, mah, lišaji, stara skorja, suho in pregosto vejevje, divje mladike ali volkovi, tičji lim in gobe.

Potrebno orodje, ki ga pri snaženju rabimo, je: lojtra, žagica, škarje, sekira, vejevnik in strugalnica.

Na prvem mestu zaslučuje našo pozornost gosenci, t. j. gosenična gnjezda vsake vrste, zavitki iz listja, zalega v skorji in okoli mladik v podobi prstana nasajena jajčica prstanice ali gosenci srebrenice. Vse, kolikor jih je le doseči mogoče, se morajo skrbno pobrati in pokončati. Z jednim gnjezdom jih po sto in sto ugonobiš; ko izlezejo, je ves trud le polovičnega ali pa celó nobenega vspeha.

Drug hud sovražnik rodovitnosti sadnih dreves je mah ali meh. On brani, da ne more zrak, solčna toplota in svetloba do žive kože, ovira izhlap in vsisavanje hrane iz zraka, ima v sebi škodljivo mokroto in volhkost, ter je tako dostikrat povod, da zdrava nježna skorja pozebe in slednjič se v njem marsikteri mrčesi skrivajo in vzdržavajo. Drevo, katerega se mah do dobrega prevzame, začne hirati, še sicer cvete, ali cvetje veči del gluho odpada, in če tudi sad nasadi, je le droben, slabega okusa in male vrednosti. Slednjič drevo onemaga in pogine. Temu sovražniku je treba napovedati vojsko in sicer najbolj s tem, da se odstranijo vzroki, iz katerih izvira. Ti so pa: prevelika vlažnost v tleh in prepičela prozračnost. Prvi vzrok gre po priležnih odtokih po drenaži odpraviti, da se preobilna vlaga odceja; drugi pa za tem, da skrbimo, da ima zrak obilno pristopa. Že nastali mah se mora z strugalnico pazljivo, da se živa koža prehudo ne rani, postrugati, deblo in veje z apneno vodo ali mlekom umivati.

Nič manjši škodljivci so lišaji; to so tiste sivkaste, žolte, rudečkaste pege, ki se po deblu in vejevju tako pogosto zarejajo. Tudi lišaj se redi na škodo drevesne hrane in ima skoro iste nasledke kakor mah. Moramo toraj drevesa tudi tega zaujedavca skrbno braniti. Strugalnica je tudi zoper lišaj potrebno orodje. Najvspešnejši vendar se rabi o mokrotnem ali vlažnem vremenu svitek iz trdne slame ali groba cunja, s katero gre deblo in veje drgati, da se odpravi lišaj.